

ที่นั่งเครื่องบินเครื่องต้องจ่ายพิเศษ

วรากรณ์ สามโกเศศ

(รวม 3 หน้า)

การนั่งเครื่องบินและถูกขนาบโดยผู้โดยสารสองข้างแถมบินเป็นเวลานานไม่ใช่เรื่องสนุก ปัจจุบันในหลายสายการบิน ผู้โดยสารอาจนั่งที่ริมทางเดิน นั่งหน้าแถวประตูฉุกเฉิน นั่งแถวหน้า ฯลฯ ก็ได้ แต่ต้องจ่ายพิเศษเพิ่มเติม กลไกราคากำลังคือตลาดเข้าสู่บริการบินอย่างน่าฉงน

หลายสายการบินในโลกกำลังเริ่มหารายได้เพิ่มเติมจากการให้เลือกที่นั่งได้โดยใช้เหตุผลว่าที่นั่งในสถานที่ชมภาพยนตร์ คอนเสิร์ต หรือละคร ยังเก็บค่าชมตามที่นั่งแตกต่างกันตามความใกล้ไกลและความสะดวก เหตุใดเครื่องบินซึ่งที่นั่งแต่ละส่วนนั่งสะดวกสบายไม่เท่ากันจึงเก็บค่าที่นั่งแตกต่างกันไม่ได้

สำหรับคนช่างสังเกตจะรู้ว่าที่นั่งในส่วนราคาประหยัด (Economy Class) นั้นที่นั่งริมทางเดิน หรือที่นั่งแถวหน้าประตูฉุกเฉิน (บางสายการบินบังคับให้ผู้นั่งแถวนี้อ่านและยอมรับข้อความบังคับให้เป็นผู้ช่วยเหลือผู้โดยสารหากเกิดเหตุการณ์ฉุกเฉินขึ้น) นั้นสะดวกสบายและนั่งสบายกว่า หากนั่งริมทางเดินเวลาจะลุกเข้าห้องน้ำหรือยืดเส้นยืดสายก็ทำได้ง่าย และหากนั่งตรงแถวใกล้ประตูฉุกเฉินก็มักจะมียางขวางหน้าสำหรับวางขามากกว่าที่นั่งอื่น แต่ถึงกระนั้นก็ตามผู้ที่นั่งก็จ่ายค่าโดยสารเท่าคนอื่นในหลักการ

ที่เขียนว่าจ่ายเท่ากันในหลักการนั้นก็เพราะว่ามีความเป็นไปได้ว่าผู้โดยสารทั้งลำไม่มีใครจ่ายค่าโดยสารในราคาเดียวกันเลยถึงแม้ว่าจะเดินทางจากจุดหมายเดียวกันและมีปลายทางเดียวกันก็ตาม ทั้งนี้เนื่องจากตัวอาจขายจากหลายประเทศ ในหลายลักษณะ (นักเรียนหรือผู้ใหญ่ไปเที่ยวเดียวหรือไป-กลับ) เอเยนต์ขายตัวในแต่ละประเทศมีเงื่อนไขแตกต่างกัน ฯลฯ

ตัวเครื่องบินเกือบจะเป็นสิ่งเดียวที่การขายในราคาแตกต่างกัน (Price Discrimination) เกิดขึ้นได้ ทั้งนี้เนื่องจากผู้ขายสามารถรู้และไล่ตามได้ว่าแต่ละหน่วยสินค้าหรือบริการขายแต่ละหน่วย

ขายให้ใครไป หรือสามารถแยกผู้ขายออกเป็นกลุ่ม ๆ ได้ขาดจากกัน ทั้งหมดนี้ก็เพื่อไม่ให้เกิดการขายต่อกันได้ระหว่างบุคคลหรือกลุ่ม มิฉะนั้นการขายในราคาแตกต่างกันไม่อาจทำได้

สำหรับตัวเครื่องบินนั้น ผู้ขายสามารถรู้และไล่ตามตัวแต่ละใบได้ง่ายดายเพราะใช้เทคโนโลยีสารสนเทศกำกับ อีกทั้งยังมีการตรวจสอบชื่อเมื่อใช้บริการอีกด้วย นอกจากนี้ก็ยัง สามารถแยกผู้บริโภคออกเป็นกลุ่ม ๆ ได้อีกตามความยืดหยุ่นของความต้องการที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงของราคา (Price Elasticity of Demand) หรือพูดอีกนัยหนึ่งว่ามีผู้โดยสารแต่ละกลุ่มมีความอ่อนไหวต่อการเปลี่ยนแปลงของราคาไม่เท่ากัน

ผู้โดยสารที่รีบร้อนซื้อตั๋วก่อนขึ้นเครื่องมีความยืดหยุ่นดังกล่าวต่ำสุด (เป็นธรรมดาที่มักโดนลากขวานออกมาพัน) กล่าวคือไม่ว่าราคาเท่าใดก็สู้เกือบทั้งนั้นเพราะมีความจำเป็น ผู้โดยสารเดินทางในช่วงฤดูกาลท่องเที่ยวที่ไม่ได้วางแผนล่วงหน้าก็จะมีลักษณะคล้ายกันคือมีรอยแผลเป็นจากขวานที่หน้าผาก ส่วนนักท่องเที่ยวสบาย ๆ ในฤดูกาลทั่วไปพวกนี้มีความยืดหยุ่นดังกล่าวสูง หากราคาเปลี่ยนแปลงเล็กน้อยก็อาจกระทบต่อความต้องการ เมื่อดีมานด์มีลักษณะต่างกันเช่นนี้และป้องกันการขายต่อกันได้ การขายตัวเครื่องบินในราคาแตกต่างกันจึงเกิดขึ้นได้

ในยามที่เศรษฐกิจมีปัญหาและกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ของภาคเอกชน ภาครัฐบังคับให้ใช้ตัวราคาประหยัดและเครื่องบินก็ลดเที่ยวบินลงด้วย ดังนั้นที่นั่งชั้น Economy จึงแออัดด้วยผู้โดยสารการมีที่นั่งที่เข้าทำดังกล่าวแล้วจึงยังมีความสำคัญมากขึ้น

หลายสายการบินแนวหน้าของโลก เช่น สิงคโปร์แอร์ไลน์ เจแปนแอร์ไลน์ หรือแม้แต่การบินไทย (แม้อยู่ในยามยากแต่ก็ยังให้บริการที่ประทับใจเมื่อเทียบกับหลายสายการบินชั้นนำ) ยังไม่มีการเก็บเงินพิเศษสำหรับที่นั่งพึงประสงค์ แต่หลายสายการบินในสหรัฐอเมริกากำลังกระทำกันอย่างกว้างขวางเพราะทำเงินได้ดี เช่น Jet Blue มีรายได้จากการขายที่นั่งดังกล่าวปีละ 65 ล้านดอลลาร์สหรัฐ

การเก็บเงินที่นั่งพิเศษก็เปรียบเสมือนกับการแบ่งแยกชั้นที่นั่ง Economy Class ลงไปอีกว่าที่ใดถูกกว่า ที่ใดแพงกว่า Frontier Airlines สายการบินสหรัฐอเมริกาจัดแถวที่นั่งใหม่โดยให้ 4 แถวแรกมีที่ว่างวางขาเพิ่มขึ้นอีก 3 นิ้ว โดยเก็บเงินเพิ่ม 15 ถึง 25 เหรียญ (ยิ่งระยะทางไกลยิ่งแพง) ผู้รับกรรมก็คือผู้ที่นั่งแถวหลังที่มีระยะห่างแคบลงเนื่องจากจำนวนผู้โดยสารเท่าเดิม

สำหรับที่นั่งแถวหน้าซึ่งมีที่ว่างวางขาเพิ่มขึ้น United Airline และ JetBlue เก็บเงิน 9-109 เหรียญ (แพงสุดคือเส้นทางระหว่าง Tokyo กับ Los Angeles) สายการบิน Airtram เก็บเพิ่ม 20 เหรียญสหรัฐสำหรับแถวหน้าประตูฉุกเฉิน

สายการบินอังกฤษ เช่น British Airways ให้ผู้โดยสารจองที่นั่งตามต้องการได้โดยจ่ายเพิ่ม 16 เหรียญต่อเที่ยวบินสำหรับชั้นประหยัดและ 90 เหรียญสำหรับชั้นธุรกิจ หากไม่จองก่อนนานก็ขอที่นั่งได้ตามต้องการโดยไม่ต้องจ่ายเพิ่มเมื่อขอก่อนบินหนึ่งวัน (ข้อเสนอแนะสำหรับการเลือกที่นั่งคู่มือที่นั่งบนเครื่องบินรูปแบบต่างๆ ได้ที่ seatguru.com)

การจ่ายเงินเพิ่มเติมจากราคาตัวมิได้มีสำหรับที่นั่งพิเศษเท่านั้น ในปัจจุบันบางสายการบินประหยัดแม้แต่หมอน ผ้าห่ม กระเป๋าที่เช็ดชั้นเครื่องก็ต้องจ่ายเงินเพิ่ม (อีกไม่นานกระดาษชำระ สบู่ ต้องเอาติดตัวขึ้นไปเองด้วยก็เป็นไปได้) ทั้งนี้เพื่อหารายได้เพิ่ม ซึ่งการที่บริการบินสามารถแยกเป็นสองตลาดแบบธรรมดาและประหยัดได้ก็เพราะลักษณะความต้องการของผู้โดยสารที่แตกต่างกัน

ราคาเป็นเครื่องมือที่สะดวกในการจัดสรรที่นั่งและก่อให้เกิดรายได้ในเวลาเดียวกัน ในยามเศรษฐกิจปกติที่ชั้นประหยัดไม่แน่นขนาดเพราะมีจำนวนเที่ยวบินมาก ความจำเป็นในการจองหรือจ่ายเงินเพื่อให้ได้ที่นั่งตามประสงค์มีความสำคัญน้อยลง และรายได้พิเศษของสายการบินก็อาจลดลง ทั้งนี้เนื่องจากอาจมีที่ว่างในแต่ละเที่ยวบินเพียงพอที่ผู้โดยสารจะย้ายไปนั่งได้ตามต้องการ

เรายังโชคดีที่สายการบินแถบเอเชียโดยเฉพาะการบินไทย ยังไม่ไปไกลถึงขนาดเก็บเงินเพิ่มสำหรับที่นั่งต้องประสงค์ แต่สำหรับอเมริกาเหนือนั้นสถานการณ์ในอนาคตอาจแยกลงถึงขนาดแต่ละที่นั่งมีการเก็บเงินพิเศษไม่เท่ากันก็เป็นได้

เรียกว่าแยกเป็นชั้นประหยัดแล้วยังไม่พอ ยังมีการแยกชั้นย่อยลงไปอีกเป็นนับสิบนับร้อยชั้น เกิดเป็นราคาของแต่ละชั้นขึ้นมา ทั้งหมดนี้ก็เพราะความต้องการมีมากกว่าที่นั่งต้องประสงค์ที่มีให้

.....